

FELSEFENİN ORTAYA ÇIKIŞINI HAZIRLAYAN DÜŞÜNCE ORTAMI

Hazırlayan: İlker ÜNSAL

Felsefenin Doğuşu (Antik Yunan - İyonya)

Nerede ve Ne Zaman?: Felsefe, MÖ 6. yüzyılda Batı Anadolu'da (İyonya) bir liman kenti olan Milet'te (Aydın/Didim) ortaya çıkmıştır.

Ortamı Hazırlayan Etkenler: Demokrasi kültürü (özgür düşünce ortamı), coğrafi konumun getirdiği yoğun kültürel etkileşim ve yüksek ekonomik refah düzeyi (insanların hayatta kalma derdinden kurtulup düşünmeye vakit bulması) felsefenin doğuşunu hızlandırmıştır.

İlk Filozoflar (Doğa Filozofları): Thales, Anaksimandros, Anaksimenes, Herakleitos gibi ilk düşünürler mitolojiyi bırakıp öncelikle "doğayı ve evreni" akılla açıklamaya çalışmışlardır.

Kelime Anlamı: "Philosophia" Yunancada "philia" (sevgi) ve "sophia" (bilgelik) kelimelerinin birleşimidir; yani "Bilgeliği Sevmek" demektir.

İlk Medeniyetlerin Felsefeye Etkileri

Yunan medeniyetinden önce de Mezopotamya, Mısır, Çin, Hint ve İran gibi büyük medeniyetler evrenin yaratılışı ve insanın nasıl yaşaması gerektiği üzerine (dini ve mitolojik temelli de olsa) derin düşünceler üretmiş ve felsefeye zemin hazırlamışlardır.

1. Mezopotamya Medeniyetleri (Sümerler ve Babiller)

Yazının İcadı: Sümerlerin en büyük katkısı çivi yazısını bulmalarıdır. Bu sayede düşünce birikimleri nesilden nesile aktarılabilmiştir.

Mitolojik Temel: Felsefenin öncülü sayılan mitolojik düşüncenin ilk örnekleri (Gılgamış Destanı vb.) buradadır. Evreni ve ahlaki, çok tanrılı dinler ve mitoloji üzerinden açıklamışlardır.

Bilimsel Birikim: Babiller ileri düzeyde matematik ve astronomi (Güneş/Ay tutulmaları) bilgisine sahipti. Ayrıca "Hammurabi Kanunları" bilinen en eski yazılı hukuk metinlerindedir.

2. Mısır Medeniyeti

Bilim ve Teknoloji: Piramitleri inşa edecek kadar ileri düzeyde mühendislik, matematik ve astronomi bilgisine sahiplerdi (Güneş yılı takvimi, 24 saatlik gün).

Ölümden Sonraki Yaşam: Hayatın ölümden sonra da devam edeceğine inanmaları, bu dünyada "erdemli ve ahlaklı" yaşama fikrini çok güçlü kılmıştır.

Ezoterik Bilgelik: Gerçek bilgiye ancak içe dönük ve sezgisel bir yolla (ezoterik) ulaşılabileceği fikri, Yeni-Platonculuk gibi sonraki felsefe okullarını derinden etkilemiştir.

3. Çin Medeniyeti

Hazırlayan: İlker ÜNSAL

• **Uyum ve Denge:** Çin felsefesi "bilmek için bilmekle" ilgilenmemiş, insanın doğayla ve toplumla uyum içinde, dengeli ve erdemli yaşamasına odaklanmıştır. (Taoculuk ve Konfüçyüsçülük).

Lao Tse (Taoculuk): İnsanın doğanın bir parçası olduğunu ve doğanın akışına (Yol/Tao) uyumlu yaşaması gerektiğini savunmuştur.

Konfüçyüs: İyilik, erdem, toplum düzeni ve yaşama sanatı üzerine pratik ahlak kuralları geliştirmiştir.

4. Hint Medeniyeti

Temel Metinler: Veda ve Upanişad adlı kutsal metinlerinde ahlak, yaşam, ölüm ve evrenle bir olma (dinginlik) fikirleri işlenmiştir.

Varlık ve Ölüm Anlayışı: Brahmanizm inancına göre mutlak ölüm yoktur, sadece sürekli bir oluşum ve gelişim (Reenkarnasyon/Yeniden Doğuş) vardır.

Akıl Yerine Sezgi: Salt akılcı bilgiyi önemsememişler; hakikatin kelimelere sığmayacağını, ona ancak içsel sezgi, yoga ve meditasyonla ulaşılabileceğini savunmuşlardır. (Budizm).

5. İran Medeniyeti

Zerdüşçülük (Avesta): Evreni sürekli bir çatışma alanı olarak görmüşlerdir: İyi (Ahuramazda) ile Kötü (Ehrimen) arasındaki savaş.

Ahlaki Temel: İyiliğin ve doğruluğun (simgesi ateştir) sonunda galip geleceğine inanmışlardır. Felsefelerinin özü şu üç ilkeye dayanır: "İyi düşün, iyi konuş, iyi eyle."